

Іщенко Л.В.

*доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У КОЛЕКТИВІ ОДНОЛІТКІВ

Нині розвиток креативності як здатності до творчості набуває особливої значущості, бо вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. Так, Базовий компонент дошкільної освіти [2] передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання й навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних особливостей націлює науковців і практиків на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності, неповторного життєвого шляху дитини, на розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність.

Закладений у дошкільному віці потенціал до формування творчої індивідуальності дитини зумовлює забезпечення відповідної підготовки вихователів дошкільного навчального закладу.

Самобутність кожної дитини розкривається у дитячому «суспільстві» серед товаришів. Дитина буде відчувати себе комфортно тільки там, де її цінують, люблять, розуміють, захищають. Таким суспільством є колектив, де панують моральні взаємини. У групі, яка не є колективом, дитина навряд чи знайде підтримку і розуміння, отримає гідну оцінку і визнання, оскільки в умовах групової взаємодії вона обумовлена завданнями і метою спільної діяльності.

Відтак, вважаємо, що спеціальна організація спільної діяльності в умовах педагогічного супроводу може виступати засобом розкриття

найважливіших унікальних індивідуальних якостей кожної дитини з опорою на її творчі нахили та здібності.

Сприятливі умови для розвитку креативних якостей дитини створюються в колективних взаєминах, коли педагог у процесі спільної діяльності спирається на позитивні риси індивідуальності, здійснює педагогічну корекцію негативних рис. Наявність творчих нахилів, здібностей до різних видів дитячої діяльності робить дитину цікавим об'єктом спостережень і взаємин.

Різним аспектам творчості: сутності, процесу, творчим якостям і їх розвитку – присвячено великий масив філософської, психологічної, педагогічної літератури. Найбільшу популярність у дослідженні психології творчості в Україні за останні роки отримали праці Я. Пономарьова, Д. Богоявленської, В. Моляко, О. Матюшкіна, С. Сисоєвої; у педагогіці індивідуальності – праці Л. Мільто, О. Пехоти; із проблеми загальних та спеціальних здібностей – праці Є. Ігнат'єва, В. Крутецького, Н. Лейтеса, Б. Теплова; із психології та психофізіології індивідуальних відмінностей та здібностей – праці В. Мерліна, В. Небиліцина, В. Русалова та ін.

Формування творчої індивідуальності старшого дошкільника розуміємо як динамічний, неперервний, цілісний процес розвитку особистості, який передбачає накопичення певних властивостей: ініціативності, креативності, самостійності, винахідливості.

Актуальність вивчення проблеми розвитку творчості дитини визначається необхідністю пошуку шляхів і засобів перетворення творчих проявів у дитини у стійкі характеристики її діяльності та поведінки. У більшості дошкільнят творчість сама по собі не розвивається і не проявляється. Для повноцінного розвитку творчих здібностей необхідні певні умови.

Основним у навчанні творчості американський психолог Дж. Сміт вважає створення умов, що сприяють творчому розвитку. Він виділяє 4 групи таких умов [3]:

1 група. *Фізичні умови*, які передбачають наявність матеріалу для творчості і можливість у будь-яку хвилину діяти з ним.

2 група. *Соціально-емоційні умови*, які полягають у забезпеченні дорослими відчуття зовнішньої безпеки у дитини, коли вона знає, що її творчі прояви не отримають негативної оцінки.

3 група. *Психологічні умови*, які формується у дитини за рахунок підтримки дорослими її творчих ініціатив.

4 група. *Інтелектуальні умови*, які створюються шляхом вирішення творчих завдань.

Узагальнюючи умови, які необхідні для розвитку творчості старших дошкільників, дослідники виділили наступні:

- створення атмосфери емоційного благополуччя за рахунок наповнення життя дітей цікавим змістом;
- постійне включення ігрових прийомів, ситуацій;
- варіативність у всіх сферах життєдіяльності (форми, засоби і методи навчання, матеріали та інше);
- виключення формалізму, сухості, зайвого дидактизму;
- повага до творчості дитини (як до процесу, так і до результату);
- довіра до дитини, виключення зайвої опіки.
- загальною умовою розвитку здібностей та обдарованості є фізичне здоров'я і природна активність дитини;
- визнання своєрідності, унікальності періоду дошкільного дитинства, його особливої ролі у становленні особистості;
- увага, турбота, повага, любов до дитини є тією основою, на якій зростає її впевненість щодо своїх можливостей, інтерес до різних сфер навколишнього життя, здатність дивуватися, захоплюватися, пробувати, досліджувати, фантазувати, вигадувати, запитувати, шукати;
- самоповага й оптимістичний настрій дитини, підставою для якого є позитивні оцінки вихователем її дій і поведінки – необхідна умова її

різнобічної активності у процесі якої розвиваються загальні і спеціальні здібності;

- особистісно зорієнтована модель взаємодії педагога та дітей;
- забезпечення умов і можливостей для приємного, змістовного спілкування у сім'ї і в дошкільному закладі;
- створення умов для індивідуальних занять;
- оптимальне поєднання навчання і творчих пошуків самої дитини – необхідна умова, за якої розвиваються інтерес до занять, пізнавальні, естетичні й етичні якості сприймання, гнучкість і нешаблонність мислення, вміння і здібності;
- для розвитку творчих здібностей головне значення має сам процес діяльності дитини – експериментування, а не прагнення отримати кінцевий результат;
- зацікавлене ставлення до дитячої творчості, сприймання її як цінності.

До найбільш поширених *методів* виявлення якостей творчої індивідуальності дітей відносяться *спостереження, аналіз продуктів діяльності, створення проблемних ситуацій, тести психодіагностування креативності, творчі завдання, психологічна діагностика.*

Література:

1. Асмолов А. Г. Психология индивидуальности: методологические основы развития личности в историко-эволюционном процессе : уч. пособие / А. Г. Асмолов. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 96 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук ; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Guilford J. The nature of human intelligence / J. Guilford. – New York : Mc. Grew Hill, 1967. – 207 p.

